

POSTANOWIENIE

Dnia 15 listopada 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

Prezes SN Joanna Lemańska (przewodniczący, sprawozdawca)
SSN Paweł Księżak
SSN Adam Redzik

w sprawie ze skargi Z. T.

na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki
w postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym w Krakowie w sprawie
o sygn. III AUa 2475/20,

z udziałem Skarbu Państwa - Prezesa Sądu Apelacyjnego w Krakowie,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw
Publicznych w dniu 15 listopada 2022 r.:

- 1. stwierdza, że przed Sądem Apelacyjnym w Krakowie w sprawie o sygn. III AUa 2475/20 nastąpiła przewlekłość postępowania;**
- 2. zaleca Sądowi Apelacyjnemu w Krakowie wyznaczenie w sprawie o sygn. III AUa 2475/20 rozprawy w terminie 3 (trzech) miesięcy od dnia rozpoznania skargi;**
- 3. przyznaje Z. T. od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w Krakowie sumę pieniężną w wysokości 3 000 (trzech tysięcy) złotych;**
- 4. oddala skargę w pozostałym zakresie;**
- 5. zasądza od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w Krakowie na rzecz Z. T. kwotę 240 (dwieście czterdzieści) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.**

UZASADNIENIE

Do Sądu Apelacyjnego w Krakowie 3 października 2022 r. wpłynęła, sporządzona przez pełnomocnika procesowego w imieniu Z. T. (dalej: „Skarżącej”), skarga na przewlekłość w postępowaniu sądowym toczącym się przed tym Sądem pod sygn. III AUa 2475/20. Wskazując, że w ww. postępowaniu doszło do nieuzasadnionej zwłoki, Skarżąca domagała się: zasądzenia na swoją rzecz od Skarbu Państwa kwoty 5000 zł oraz zobowiązania Sądu Apelacyjnego w Krakowie do wyznaczenia rozprawy w przedmiotowej sprawie w terminie 3 miesięcy od rozpoznania skargi, a także zwrotu kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Uzasadniając skargę, Skarżąca podniosła, że od sierpnia 2020 r. do dnia sporządzenia niniejszej skargi na przewlekłość Sąd Apelacyjny w Krakowie nie rozpoznał wniesionej przez nią apelacji od wyroku Sądu Okręgowego w Krakowie z 24 czerwca 2020 r., VII U 2839/18. Wskazała jednocześnie, że przez okres ponad dwóch lat nie zostały w ww. sprawie apelacyjnej podjęte jakiegokolwiek czynności, w tym nie wyznaczono terminu rozprawy. Konsekwencją tego jest zaś brak rozpoznania istoty sprawy i ustalenia, czy Skarżącej należy się świadczenie rehabilitacyjne. Zdaniem Skarżącej, takie działanie Sądu Apelacyjnego w Krakowie – do którego w żaden sposób się nie przyczyniła – negatywnie wpływa na jej sytuację. Ubocznie Skarżąca zaznaczyła, że okoliczności takie jak trudności kadrowe Sądu Apelacyjnego w Krakowie nie usprawiedliwiają bezczynności Sądu.

Skarb Państwa – Prezes Sądu Apelacyjnego w Krakowie wniósł o oddalenie skargi, ewentualnie o przyjęcie mniejszej kwoty odszkodowania.

Prezes Sądu Apelacyjnego w Krakowie wskazał, że zaistniała przewlekłość przedmiotowego postępowania apelacyjnego nie wynika z zaniedbań i opieszałości sędziego referenta czy Prezesa Sądu Apelacyjnego w Krakowie, lecz jest wyłącznie rezultatem trudnych warunków kadrowych i znacznego obciążenia sędziów tego Sądu. Do zaistnienia zwłoki przyczyniły się także w tym przypadku ograniczenia możliwości delegowania sędziów z innych sądów, a także opóźnienia spowodowane stanem epidemii COVID-19.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z treścią art. 2 ust. 1 Ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (tekst jedn. Dz.U. 2018, poz. 75, ze zm., dalej: „ustawa o skardze na przewlekłość”), strona może wnieść skargę o stwierdzenie, że w postępowaniu, którego skarga dotyczy, nastąpiło naruszenie jej prawa do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki, jeżeli postępowanie zmierzające do wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie trwa dłużej niż to konieczne dla wyjaśnienia istotnych okoliczności faktycznych i prawnych albo dłużej niż to konieczne do załatwienia sprawy egzekucyjnej lub innej dotyczącej wykonania orzeczenia sądowego.

Ustawodawca w Ustawie o skardze na przewlekłość nie określił wyraźnie, jaki okres oczekiwania na rozpoznanie sprawy należy uznać za nieuzasadnioną zwłokę. Niemniej w orzecznictwie Sądu Najwyższego ugruntowane jest stanowisko, że przewlekłość jest pojęciem odnoszącym się do konkretnego zdarzenia, które po wnikliwej analizie należałoby uznać za nadmiernie rozciągnięte w czasie i niezasadnie przedłużające się (zob. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z 21 kwietnia 2021 r., I NSP 20/21).

Podnosi się przy tym, że ocena, czy w konkretnej sprawie doszło do przewlekłości postępowania, nie powinna ograniczać się wyłącznie do upływu czasu i subiektywnych odczuć skarżącego, lecz powinna być wypadkową czynników obiektywnych oraz czasu niezbędnego do podejmowania działań zgodnych z obowiązującymi przepisami, przewidującymi zachowanie określonych procedur (zob. postanowienie Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 11 maja 2005 r., II S 26/05).

Oceniając czy w danej sprawie mamy do czynienia z przewlekłością postępowania należy zatem brać pod uwagę kryteria określone w art. 2 ust. 2 tej ustawy, zgodnie z którymi dla stwierdzenia, czy w sprawie doszło do przewlekłości postępowania, należy w szczególności ocenić terminowość i prawidłowość czynności podjętych przez sąd w celu wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie, a także uwzględnić łączny dotychczasowy

czas postępowania, od jego wszczęcia do chwili rozpoznania skargi, charakter sprawy, stopień faktycznej i prawnej jej zawichości, znaczenie dla strony, która wniosła skargę, rozstrzygniętych w niej zagadnień oraz zachowanie się stron, a w szczególności strony, która zarzuciła przewlekłość postępowania.

Podobnie przesłanki stwierdzenia przewlekłości postępowania określa Europejski Trybunał Praw Człowieka, wskazując, że przy ocenie, czy przewlekłość postępowania jest nieuzasadniona, powinna następować w świetle szczególnych warunków sprawy i przy uwzględnieniu takich kryteriów, jak skomplikowanie (stopień złożoności) sprawy, zachowanie stron i organów prowadzących sprawę oraz znaczenia materii objętej skargą (zob. wyroki ETPC z: 21 września 2000 r., skarga nr 33082/96, w sprawie Wojnowicz przeciwko Polsce; 4 kwietnia 2000 r., skarga nr 38670/97, w sprawie Dewicka przeciwko Polsce; 26 października 2000 r., skarga nr 25693/94, w sprawie Sobczyk przeciwko Polsce; 26 lipca 2001 r., skarga nr 29691/96, w sprawie Jedamski przeciwko Polsce; 14 stycznia 2003 r., skarga nr 39505/98, w sprawie W.M. przeciwko Polsce; zob. też M.A. Nowicki, *Europejski Trybunał Praw Człowieka – orzecznictwo, Tom I – Prawo do rzetelnego procesu sądowego*, Kraków 2001, s. 46 i n. oraz powołane tam orzecznictwo tego Trybunału).

Powyższe oznacza, że standard ochrony prawa do rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki ma charakter zindywidualizowany (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z: 11 lipca 2019 r., I NSP 48/19; 6 maja 2020 r., I NSP 34/20; 10 listopada 2020 r., I NSP 142/20; 28 września 2021 r., I NSP 145/21; 14 września 2022 r., I NSP 251/22). Co do zasady więc przewlekłość jest pojęciem względnym i zawsze musi być odnoszona do konkretnych realiów sprawy i przyjętego trybu postępowania. Należy także nadmienić, że jedynie nadmierne odstępstwa od czasu koniecznego do wykonania określonych czynności sądowych, prac i procedur mogą być uznawane za tworzące stan nieuzasadnionej zwłoki (zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z: 13 lipca 2017 r., III SPP 33/17; 21 kwietnia 2021 r., I NSP 20/21).

Poddając analizie przebieg postępowania apelacyjnego o sygn. III AUa 2475/20, należy stwierdzić, że podniesiony w skardze zarzut przewlekłości tego postępowania sądowego jest uzasadniony.

Z badania akt przedmiotowej sprawy wynika, że postępowanie apelacyjne o sygn. III AUa 2475/20 zostało zainicjowane apelacją Z. T. od wyroku Sądu Okręgowego w Krakowie, wydanego w sprawie o sygn. VII U 2839/18, która wpłynęła do tego Sądu 20 sierpnia 2020 r. Przy czym od momentu wpływu akt tej sprawy (obejmujących 1 tom) wraz z apelacją do Sądu Apelacyjnego w Krakowie (co nastąpiło 28 sierpnia 2020 r.) do chwili skutecznego wniesienia rozpoznawanej skargi na przewlekłość postępowania (co miało miejsce na początku października 2022 r.), tj. w ciągu przeszło 25 miesięcy, nie został wyznaczony termin rozprawy apelacyjnej. Jedyne czynności podjęte w tym okresie przed Sądem Apelacyjnym w Krakowie polegały zaś wyłącznie na przeprowadzeniu losowania sędziego referenta (co miało miejsce 31 sierpnia 2020 r.) oraz doręczeniu odpisu apelacji pełnomocnikowi organu rentowego (co miało z kolei miejsce 10 września 2020 r.).

Powyższa sekwencja zdarzeń przemawia za uznaniem, że w spornym postępowaniu apelacyjnym o sygn. III AUa 2475/20 nie dochowano wynikających z wyżej powołanego orzecznictwa standardów rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki. Niewątpliwie bowiem, uwzględniając przede wszystkim okoliczność, że sprawa objęta skargą na przewlekłość (której przedmiotem jest przyznanie świadczenia rentowego z tytułu niezdolności do pracy) ma charakter sprawy pilnej w rozumieniu § 2 pkt 5 lit. f rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 czerwca 2019 r. – Regulamin urzędowania sądów powszechnych (tekst jedn. Dz.U. 2021, poz. 2046, ze zm.), jak też objętość akt sprawy sądu pierwszej instancji (które w momencie przekazania do Sądu Apelacyjnego w Krakowie liczyły 1 tom), istnieją podstawy do stwierdzenia, że sporne postępowanie apelacyjne toczy się dłużej, niż to jest konieczne dla prawidłowego wyjaśnienia wszystkich okoliczności faktycznych i prawnych, które są istotne dla rozstrzygnięcia sprawy.

Sąd Najwyższy nie dopatrywał się przy tym w omawianym przypadku przesłanek, które mogłyby usprawiedliwić trwającą obecnie ponad dwa lata zwłokę w wyznaczeniu pierwszej rozprawy apelacyjnej w sprawie o sygn. III AUa 2475/20.

Należy wyraźnie podkreślić, że wskazywane przez Prezesa Sądu Apelacyjnego w Krakowie przyczyny długiego oczekiwania na wyznaczenie terminu

rozprawy apelacyjnej, odnoszące się do znacznego i stale rosnącego wpływu spraw oraz niewystarczającej obsady sędziów, nie uzasadniają zaistniałej zwłoki w rozpoznaniu spornego postępowania apelacyjnego.

Nie budzi wątpliwości, że przewlekłość postępowania jest kategorią obiektywną, a obowiązkiem państwa jest zagwarantowanie, by sprawy osób podległych jego jurysdykcji toczyły się bez zbędnej zwłoki (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 6 stycznia 2006 r., III SPP 154/05). Obowiązkiem Państwa jest zatem zapewnienie takiego sposobu funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości, aby rozstrzygnięcie sprawy nie trwało dłużej niż to jest konieczne (por. postanowienia Sądu Najwyższego z: 21 marca 2006 r., III SPP 13/06; 21 kwietnia 2021 r., I NSP 20/21).

W postanowieniu z 21 kwietnia 2021 r., I NSP 20/21, Sąd Najwyższy trafnie przy tym podkreślił, że dla strony czy też uczestnika postępowania nie ma znaczenia, gdzie tkwi źródło przewlekłości postępowania: czy w zaniedbaniach i opieszałości sądu, przepracowaniu czy objętości referatu sędziego, czy też w państwie, które nie przyjęło odpowiednich rozwiązań w celu zapobieżenia systemowej przewlekłości postępowań. Zła organizacja wymiaru sprawiedliwości, brak odpowiedniego budżetu czy też zbyt duża ilość spraw przypadająca na jednego sędziego nie powinny obciążać uczestników postępowania. Prawem strony każdego postępowania jest bowiem zgodnie z art. 6 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka, aby odbyło się ono w rozsądnym terminie (zob. M. Mrowicki, *Przewlekłość postępowania i jej systemowy charakter w Polsce. Glosa do wyroku ETPC z 7 lipca 2015 r.*, nr: 72287/10, 13927/11 i 46187/11, LEX/el. 2016, s. 7).

Za przyczyny uzasadniające tak długi bieg spornego postępowania apelacyjnego o sygn. III AUa 2475/20 nie mogą być też uznane okoliczności związane z ograniczeniem funkcjonowania sądów z powodu obowiązywania stanu zagrożenia epidemicznego i stanu epidemii COVID-19. Jak bowiem przyznał Prezes Sądu Apelacyjnego w Krakowie w odpowiedzi na skargę, utrudnienia przy przeprowadzaniu i wyznaczaniu rozpraw spowodowane stanem epidemii trwały w tym Sądzie w istocie zaledwie około 3 miesiące. W tej sytuacji, przy uwzględnieniu okresu ponad dwóch lat zwłoki w rozpoznaniu spornego

postępowania apelacyjnego, nie sposób uznać, by okoliczności wywołane stanem epidemii miały (lub mogły mieć) istotny wpływ na jego bieg.

W realiach analizowanej sprawy, stosownie do art. 12 ust. 2 ustawy o skardze na przewlekłość, istniały zatem podstawy do stwierdzenia przewlekłości postępowania prowadzonego przed Sądem Apelacyjnym w Krakowie pod sygn. III AUa 2475/20.

Uwzględniając skargę, Sąd Najwyższy w punkcie 2. sentencji postanowienia, na podstawie art. 12 ust. 3 ustawy o skardze na przewlekłość, zobowiązał jednocześnie Sąd Apelacyjny w Krakowie do wyznaczenia rozprawy apelacyjnej w terminie trzech miesięcy od dnia rozpoznania skargi.

Uwzględniając skargę, zgodnie z art. 12 ust. 4 i ust. 5 pkt 1 ustawy o skardze na przewlekłość, Sąd Najwyższy przyznał również na rzecz Skarżącej od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w Krakowie sumę pieniężną w kwocie 3000 zł.

Przyjmuje się, że „odpowiednia suma pieniężna” w rozumieniu art. 12 ust. 4 ustawy o skardze na przewlekłość stanowi sankcję dla Państwa za wadliwe zorganizowanie wymiaru sprawiedliwości oraz rekompensatę dla skarżącego za krzywdę moralną spowodowaną przewlekłością postępowania. Przy czym wysokość tej sumy pieniężnej musi być proporcjonalna do wielkości zwłoki (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 21 kwietnia 2021 r., I NSP 20/21) i mieścić się w granicach od 2000 do 20 000 zł. Jednocześnie kwota zasądzana na podstawie art. 12 ust. 4 ustawy o skardze na przewlekłość musi obejmować kwotę nie mniejszą niż 500 zł za każdy rok dotychczasowego trwania postępowania, niezależnie od tego, ilu etapów postępowania dotyczy stwierdzona przewlekłość postępowania. Sąd może przyznać sumę pieniężną wyższą niż 500 zł za każdy rok dotychczasowego trwania postępowania, jeżeli sprawa ma szczególne znaczenie dla skarżącego, który swoją postawą nie przyczynił się w sposób zawiniony do wydłużenia czasu trwania postępowania.

W badanej sprawie postępowanie sądowe, zainicjowane odwołaniem Skarżącej od decyzji organu rentowego wniesionym w sierpniu 2018 r., trwa już łącznie ponad 4 lata. Przewlekłość postępowania wystąpiła przy tym na jednym z jego etapów, tj. w postępowaniu apelacyjnym, i trwa już ponad 25 miesięcy (licząc od momentu wszczęcia postępowania apelacyjnego

do momentu złożenia niniejszej skargi na przewlekłość). Jednocześnie nie ulega wątpliwości, że w rozpoznawanym przypadku nie jest ona spowodowana ani materią sprawy, ani jej zawartością, ani obstrukcyjnym zachowaniem Skarżącej. Sprawa, której dotyczy skarga na przewlekłość, ma zaś bez wątpienia istotne znaczenie dla Skarżącej choćby z uwagi tylko na jej charakter. Przedmiotem postępowania jest bowiem rozstrzygnięcie kwestii uprawnienia Skarżącej do świadczeń rentowych z tytułu niezdolności do pracy. Bezspornie również, jak już wyżej wskazywano, sprawa objęta skargą – jako należąca do kategorii spraw z zakresu prawa ubezpieczeń społecznych dotyczących przyznania renty – ma charakter sprawy pilnej zgodnie z regułami obowiązującymi w ustawodawstwie polskim, a co za tym idzie powinna zostać rozpoznana w szybszym tempie i w bardziej sprawny sposób w porównaniu do innych spraw sądowych, co potwierdza zresztą również orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (zob. wyrok ETPCz z 30 października 1999 r. w sprawie *Styranowski przeciwko Polsce*, *Reports* 1998-VIII, s. 3376). Z drugiej strony należy podkreślić, że Skarżąca osiągnęła swoją skargą zasadniczy cel – to jest stwierdzenie przewlekłości spornego postępowania apelacyjnego i wydanie stosownych wytycznych temu Sądowi podjęcia odpowiednich czynności zmierzających do sprawniejszego jego zakończenia.

Z powyższych względów, Sąd Najwyższy uznał, że przyznana Skarżącej na podstawie art. 12 ust. 4 ustawy o skardze na przewlekłość kwota 3000 zł w związku ze stwierdzeniem przewlekłości w sprawie jest adekwatna do wielkości zwłoki, jej przyczyn oraz niedogodności dla Skarżącej. Tym samym dale idące żądanie skargi w tym zakresie, tj. ponad kwotę 3000 zł, należało oddalić jako pozbawione usprawiedliwionych podstaw (zob. art. 12 ust. 1 ustawy o skardze na przewlekłość).

O kosztach postępowania skargowego Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 98 § 1 i 3 w związku z art. 99 w związku z art. 394¹ § 3 w związku z art. 398²¹ w związku z art. 391 § 1 k.p.c. w związku z art. 8 ust. 2 ustawy o skardze na przewlekłość oraz § 14 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U. 2015, poz. 1800, ze zm.), zasądzając od Skarbu Państwa – Sądu

Apelacyjnego w Krakowie na rzecz Skarżącej kwotę 240 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Mając powyższe na względzie, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.

I.n, ał